

CONCLUSIONS DE LA 1a TAULA DE LA JOVE ADVOCACIA DE SABADELL

L'OCI NOCTURN AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE

Juny de 2023

Les presents conclusions són una síntesi general de les idees articuladores que es van exposar en la taula sobre l'oci nocturn amb perspectiva de gènere, organitzada el passat 10 de maig de 2023 a la seu de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Sabadell a partir de les intervencions de la Sra. Anna Belén Almécija, des del punt de vista de la criminologia ambiental; la Sra. Sivilia Aguilar, des del vessant psicològic; la Sra. Cristina Caveró, des de la visió del Cos de Mossos d'Esquadra i de la Sra. Maria Fernández, sobre la funció de fiscalia.

PRIMERA.- S'ha arrelat la idea que parlar de la perspectiva de gènere en l'oci nocturn és tractar qüestions com inseguretat o criminalitat envers el sexe femení. Per contra, la perspectiva de gènere és la reflexió, l'estudi i les polítiques que s'han d'implementar tenint en compte la necessitat tant d'homes com de dones per gaudir en condicions d'igualtat dels espais en llibertat i seguretat.

SEGONA.- L'oci nocturn és un espai d'oci on totes les persones han de gaudir en llibertat i exercir els seus drets. Tot i això, és un entorn on hi ha una "cultura de la nit" que ha fet que no sigui segur per a tothom; en el cas del sexe femení, és un espai on hi ha certes problemàtiques que venen de la idea preconcebuda que és un entorn la finalitat del qual és anar a lligar i responsabilitza a les dones de la presa de mesures d'autoprotecció i vigilància.

TERCERA.- La percepció d'inseguretat de les dones en espais d'oci dona lloc a estratègies d'autoprotecció i autopercepció com a víctimes, minvant la seva confiança i limitant drets fonamentals com els d'autorealització o de mobilitat. De la mateixa manera, els sentiments de culpa i responsabilitat d'haver patit cap agressió genera infradenúncia. Per garantir la plena igualtat de gènere és imprescindible abordar de manera efectiva la percepció d'inseguretat corresponsabilitzant a tots els actors de l'oci nocturn per assegurar que siguin entorns segurs. Es posa de manifest que una de les causes principals de percepció d'inseguretat ve determinada pels mitjans de comunicació, per la qual cosa es valora positivament l'existència de manuals de com transmetre a la societat la producció de casos de violència sexual.

QUARTA.- Hi ha espais comunitaris i elements urbans que pel seu disseny afavoreixen el delictes durant la nit, com parades d'autobús amb una incorrecta il·luminació, zones d'aparcament aïllades, solars sense tancar, edificis en runa, cotxes abandonats o escales subterrànies, per la qual cosa s'ha d'instar a les institucions i entitats gestores a l'adopció de mesures de rehabilitació. Espais més segurs en l'oci nocturn són aquells que gaudeixen de vigilància natural i bona visibilitat, tenen un manteniment adequat dels equips i compten amb la participació comunitària. Altres mesures de prevenció situacional en espais semitancats o tancats són aquelles que visibilitzen correctament les sortides, disposen d'elements d'alarma sonors, proporcionen informació mitjançant senyals i recomanacions o les dirigides a possibilitar la canalització segura de grans aglomeracions, mitjançant la sectorització del públic per facilitar-ne l'evacuació o permetre que el personal de seguretat pugui accedir i auxiliar a la gent.

CINQUENA.- Les persones, entitats o Administracions que organitzen o ordenen els espais i recintes on es duen a terme les activitats d'oci són les encarregades de què siguin segurs en tots els sentits. Així mateix, han de poder demostrar de manera proactiva que s'han implantat tot un seguit de protocols i bones pràctiques per minimitzar potencials problemàtiques, de manera que no es traslladi a les persones que gaudeixen de l'espai la necessitat de prendre mesures d'autoprotecció. Totes aquestes mesures s'han d'implementar a partir d'un estudi concret de la situació de cada espai sobre el terreny, adaptant-se a les seves necessitats reals, defugint de plans generals en abstracte.

SISENA.- El consum d'alcohol en entorns d'oci nocturn s'identifica sovint amb el plaer, la desinhibició, l'assoliment de l'edat adulta, la reafirmació de la virilitat o com a simple element socialitzador. Aquest tipus de consum ha convertit la presència de l'alcohol en un element bàsic de la cultura juvenil i les seves formes d'oci, especialment durant el cap de setmana. Tot i això, per a aquest col·lectiu el consum d'alcohol es tracta sempre d'una conducta de risc atès que el lòbul frontal encara es troba en fase de desenvolupament i pot afectar greument a les funcions psíquiques i cognitives. Un consum d'abús redueix l'autocontrol i la capacitat per a processar la informació que es rep, cosa que augmenta la probabilitat de respondre amb l'enfrontament o de dur a termes conductes de risc.

SETENA.- L'alcohol és un factor de risc quant a la victimització, atès que la capacitat cognitiva minva o s'esvaeix i torna a la persona vulnerable. Alhora, la predisposició a què quelcom pugui succeir en entorns d'oci pot provocar que el consum d'alcohol potenciï aquesta sensació i augmenti l'estat d'alerta per a respondre davant qualsevol estímul. D'aquesta manera, la creença individual i social que l'alcohol és una causa de comportaments agressius poden induir a emprar aquest fet com a element preparatiu a la participació en actes de violència. Aquest tipus de conducta ve fortament marcada per la socialització de gènere i estereotips culturals que es manifesten amb major intensitat sota l'estat d'embriaguesa.

VUITENA.- La iniciació prematura al consum d'alcohol es troba associada a un major risc d'esdevenir en víctima d'agressió sexual en l'adolescència. Així mateix, hi ha estudis que han posat de manifest un estret vincle entre el consum d'alcohol i la violència en la parella, especialment en la seva gravetat.

NOVENA.- La relació d'homicidis on l'alcohol ha estat present són bastant elevades. Estudis del Ministeri de Justícia han determinat que el 48% tant de les víctimes com dels autors havien estat consumint quan es va produir el fet, mentre que un 37% de les persones condemnades i un 33% a un 35% de les víctimes havien estat consumint fins a entrar a l'estat d'embriaguesa.

DESENA.- L'estadística policial del Cos de Mossos d'Esquadra a partir de les denúncies rebudes i l'enquesta de violència masclista de Catalunya el 2016, posa en relleu que les violències sexuals afecta un 90% a dones i els autors el 98% són homes. Tanmateix, les denúncies rebudes en els darrers anys posa de manifest un creixement de delictes contra la llibertat sexual; durant el període 2015 a 2018 s'ha produït un increment del 71% en el cas de les víctimes, un 63% en el cas dels agressors i un 64% en les denúncies interposades. Queden al marge els fets que no es denuncien que es coneixen com la "xifra negra" que correspon a més del 80%. Amb les respostes de les dones enquestades, en els tres entorns on es produeixen més aquests fets són en els d'oci amb un 20,9%, els espais públics amb un 18,3% i el transport públic amb un 17,1%.

ONZENA.- La implantació del Protocol de seguretat contra violències sexuals en entorns d'oci del Departament d'Interior ha generat un augment en la detecció d'il·lícits que arriben a coneixement de la Policia, també del col·lectiu LGTBI. Tot i això, aquests casos encara són considerats poc representatius de la realitat. La novetat del Protocol recau en la coordinació dels agents (inclòs personal de seguretat privada) i altres professionals (control d'accés, cambrers, etc.). Dins del marc del Protocol els controladors d'accés tenen una visió totalment privilegiada i exerceixen una tasca tan preventiva el desenvolupament de les seves funcions com reactiva, quan són testimonis d'un fet que motiva la trucada a policia. Es destaca que la formació és obligatòria en els actors que intervenen en aquest àmbit tot i que l'adhesió al Protocol pels locals d'oci són voluntaris. Per facilitar l'accés al Protocol, aquest està disponible en el lloc web del Departament d'Interior.

DOTZENA.- D'acord amb l'informe del Ministeri de l'Interior del 2021, la majoria de les víctimes compatibilitzades en tots els àmbits foren dones. Així mateix, Catalunya és la primera comunitat autònoma amb més delictes de caràcter sexual coneguts, destacant-hi dins del territori el municipi de Barcelona. Tot i això, s'apunta que altres Comunitats a escala d'habitants tenen menys delictes computats, però que percentualment el rang és major que a Catalunya.

TRETZENA.- En les agressions sexuals en què hi hagué violència o intimidació, en l'informe del 2021 un 14% de les víctimes foren homes, mentre que el 86% foren dones. En les agressions sexuals amb penetració les víctimes que foren dones s'eleva al 91%. En el cas d'abús sexual sense violència, intimidació i tampoc consentiment, el 90% foren dones.

CATORZENA.- Els rangs d'edat majoritaris de dones que són víctimes de violència fluctua entre els 14 i els 30 anys, el que situa perfectament aquest grup amb el sector majoritari de població que gaudeix de l'oci nocturn. Quant a les persones agressores, en la seva majoria foren homes, entre el 98% i el 99%. El rang d'edat d'aquests se situa en un primer sector en la franja dels 18 als 38 anys, la qual encaixa amb el gruix social majoritari que consumeix oci nocturn, i un segon sector en la franja dels 41 als 64 anys. Quant a les víctimes menors de 13 anys les diferències de sexe són mínimes. Finalment, es posa èmfasi que el 12,5% de les dones que pateixen violència sexual la pateixen dins de l'àmbit de les seves relacions familiars i de parella.

QUINZENA.- Existeixen prejudicis quant a les denúncies de les víctimes. No hi ha cap diferència en la credibilitat ni en la imputabilitat de l'autor que la denúncia es produeixi al moment, a les hores o durant els dies següents o passat més temps. De la mateixa manera, pel fet que una tercera persona de l'entorn familiar, social o professional animi, insti o acompanyi a la interposició de la denúncia no perjudica la declaració ni a la credibilitat. Tot i això, és important denunciar com més aviat millor per a preservar els màxims vestigis de prova o aportar els màxims detalls possibles.

SETZENA.- La declaració de la víctima és fonamental, ha de ser el màxim de concreta i precisa per tal que el Jutjat compti amb tota la informació. Amb això s'evita que s'hagi de declarar novament durant la instrucció davant la manca de detalls i evitar així una segona victimització, tot i que s'haurà de declarar novament en la fase de judici oral.

Les preguntes que es fan a la víctima, per molt íntimes que puguin ser, en cap cas cerquen jutjar la forma de vestir o el comportament ni culpabilitzar-la. Atès que la prova és la que es practica en el judici oral, el tribunal sentenciador ha de tenir coneixement exacte de com van passar els fets. Cal saber que va passar abans, durant i després tot i la incomoditat que suposa per a la víctima la verbalització dels fets. Només així es poden tenir tots els elements per a una condemna.

També és important l'existència de testimonis de referència o de missatges i imatges de telèfon mòbil de la víctima amb una persona coneguda que pugui reforçar el relat de la víctima i la seva concordança en totes les fases del procés.

Tot i l'anterior, pot succeir que Fiscalia no compti amb prou elements de prova per acusar, el que no es tradueix en la manca de credibilitat de la víctima, ans de la insuficiència objectiva d'elements per sustentar una acusació.

DISSETENA.- Pel fet de renunciar a la responsabilitat civil derivada del delict no es creurà més a la víctima. És un dret al qual gaudeix i no una justificació en demostrar que no persegueix cap benefici personal, per la qual cosa el seu exercici no variarà la seva credibilitat ni li serà perjudicial.

DIVUITENA.- L'eix dels delictes contra la llibertat sexual són i han estat sempre el consentiment. Que s'hagi exercit una violència o una intimidació únicament afecta a la penalitat de la conducta, en cap cas que no existeixi un delict contra la llibertat sexual. Cal fer una crida a no confondre a les víctimes i promoure que no denunciïn; ans al contrari, cal incentivar la denúncia, fer conèixer a les víctimes que se sentiran protegides, escoltades i que es posaran tots els mitjans al seu abast.